EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 10.11.2005
KOM(2005) 565 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Pasaulinės aplinkos ir saugumo stebėjimo sistemos (GMES): nuo idėjos prie jos įgyvendinimo

{SEK(2005) 1432}

TURINYS

Įvadas 3

Santrauka 3

1. Strategija 4

2. GMES naudojimas ES reikmėms 6

3. Įgyvendinimas 7

3.1. Pagrindinis dėmesys naudotojams 7

3.2. Laipsniškas bandomųjų paslaugų teikimas 7

3.3. Paslaugos, kurios galėtų būti diegiamos paspartintai 8

3.4. Finansavimo strategija 8

3.5. Esamų pajėgumų tobulinimas 9

3.6. Poveikio vertinimas 10

3.7. Valdymas 10

3.7.1. Užduotys ir pareigos 11

3.7.2. Struktūros 12

4. GMES ir jos prekės ženklo propagavimas 13

ĮVADAS

GMES sistemos tikslas yra nenutrūkstamai ir laiku teikti patikimas su aplinkos ir saugumo sritimis susijusias paslaugas, kurios padėtų patenkinti viešosios politikos formuotojų poreikius.
GMES yra ES vadovaujama iniciatyva, kurios su kosmosu susijusį komponentą atliks Europos kosmoso agentūra (EKA), o Komisija vadovaus nustatant ir plėtojant paslaugas, kurioms naudojami *in situ* ir nuotolinio stebėjimo duomenys.

Šiame komunikate nubrėžiama GMES įgyvendinimo strategija, pradedant nuo bandomojo etapo – trijų pirmųjų GMES paslaugų teikimo nuo 2008 m. Jame apibūdinamas procesas, kurio metu bendrai su naudotojais apibrėžiama šių paslaugų taikymo sritis, ir nustatomas Komisijos tikslas užtikrinti paslaugų teikimo tęstinumą. Komunikate taip pat aptariamas atitinkamų valdymo struktūrų kiekvienam programos etapui kūrimas.

SANTRAUKA

Laikmečiu, kai informacijos įvaldymas ir tinkamas naudojimas turi didelę geostrateginę reikšmę, Europa turi gebėti savarankiškai, patikimai ir laiku įvertinti reakcijas į jos vykdomą politiką. Visapusė Žemės stebėjimo sistema, kurioje tiksliai apibrėžtoms paslaugoms teikti yra naudojama kosmose skriejanti ir *in situ* technika (sausumos, oro ir jūrų), yra pagrindinė aplinkos ir saugumo politikos įgyvendinimo ir stebėsenos priemonė siekiant darnaus vystymosi.

Kol kas Žemės stebėjimo paslaugų paklausa Europoje yra nedidelė, tačiau ji auga. Situaciją gali pakeisti du veiksniai. Pirma, visų lygių politikos kūrėjai turi būti įsitikinę, kad paslaugos yra tikrai kokybiškos ir bus patikimai ir be pertrūkių teikiamos. Antra, jie turi iš patirties pamatyti, kad tų paslaugų nauda siekiant organizacijos tikslų pateisina išlaidas jų ilgalaikiam eksploatavimui, priežiūrai ir atnaujinimui.

Tiekimo požiūriu Europa yra sukūrusi pasaulinio lygio materialinę ir žinių bazę. Tačiau stebėjimo sistemos yra eksploatuojamos atskirai ir nei *in situ*, nei palydovinės stebėjimo sistemos neapima viso stebimo paviršiaus. Daugelis palydovų ir *in situ* stebėjimo tinklų yra eksperimentiniai ir negali užtikrinti reikiamos matavimų kokybės ir tęstinumo, kad jais galima būtų naudotis paslaugoms teikti dabar arba ateityje. Nors mūsų tarptautiniai partneriai skiria didžiules investicijas pasaulinio stebėjimo pajėgumams stiprinti, Europa vis dar naudojasi skirtingais valstybių narių pajėgumais ir skirtingais nacionaliniais standartais.

Suvokdama strateginę Žemės stebėjimo svarbą ir augantį jo potencialą, įgyvendindama GMES programą Europa sukurs savo nuosavus veikiančius pajėgumus. GMES sistema siekiama koordinuoti egzistuojančias sistemas, sukurti iš tiesų patikimas paslaugas ir svarbiausia – užtikrinti jų tęstinumą.

GMES bus kuriama etapais, kiekviename iš jų diegiant bandomąsias paslaugas. Iš pradžių iki 2008 m. pabaigos bus sukurtos trys paspartintos paslaugos (sausumos, jūrų ir avarinė). Iš viso jau yra nustatyta vienuolika pirmųjų paslaugų, kurios gali būti iš eilės diegiamos įvairiausiems poreikiams tenkinti.

Artimiausiu metu GMES reikmėms bus naudojami esami ES ir EKA valstybių narių sukurti *in situ* ir kosmose esantys stebėjimo pajėgumai. Tačiau ilgainiui bus investuojama į naujų pajėgumų diegimą, siekiant turėti nenutrūkstamus duomenų šaltinius ir infrastruktūrą GMES paslaugoms kurti.

Taip pat su GMES susijusias veiklos rūšis reikėtų administruoti taip, kad jos optimaliai papildytų viena kitą. Komisija numato įdiegti GMES paslaugų organizacinę struktūrą, kad paspartintų paklausos augimą ir patobulintų savo vidinio valdymo tvarką. ES ir EKA investicijos į su kosmosu susijusią sistemos dalį bus bendrai administruojamos su EKA pagal atitinkamas finansines taisykles. Ilgalaikės GMES valdymo struktūros bus aptartos su ES ir EKA valstybėmis narėmis.

Svarbi GMES paslaugų sukūrimo sąlyga yra veiksmingas duomenų valdymas ir informacijos mainai. Bus nuolat palaikomas suinteresuotų šalių dialogas siekiant sukurti reikiamą kosmoso duomenų infrastruktūrą ir bus remiamas INSPIRE (Erdvinės informacijos infrastruktūros Europoje) direktyvos pasiūlymo įgyvendinimas. GMES padės lengviau gauti, naudotis ir derinti geoerdvinę informaciją visos Europos mastu. GMES bus pagrindinė priemonė nacionalinių sistemų sąveikumui didinti, o tai padės kurti atitinkamus Europos standartus.

GMES taps vis svarbesnė ES dvišalių santykių su tarptautiniais partneriais dalis. Kuriant šią sistemą, bus atsižvelgiama į Žemės stebėjimo grupės (GEO) veiklą. Būdama vienijanti sistema, GMES bus pagrindinis Europos įnašas į pasaulinį dešimtmetį Visuotinės žemės stebėjimo sistemų sistemos (GEOSS) įgyvendinimo planą.

1. STRATEGIJA

Disponavimas aplinkos ir saugumo informacija turi geostrateginę reikšmę. Politinis mandatas šiai veiklai buvo suteiktas 2001 m. birželį įvykusiame Geteborgo vadovų susitikime ir vėlesniame Tarybos nutarime siekiant[1] „kad iki 2008 m. jau būtų **eksploatuojami autonominiai** Europos pajėgumai“.

2004 m. vasario mėn. komunikate[2] Komisija apibrėžė strateginę GMES reikšmę stiprinant ES vaidmenį pasaulyje ir numatė jos įgyvendinimo elementus. Europos Parlamentas pritarė GMES diegimui[3]. Antroji Kosmoso taryba patvirtino, kad GMES bus antras pagal svarbą ES kosmoso politikos elementas po Galileo.

Kaip rodo padidėjusi paklausa, patikimos ir laiku gaunamos informacijos poreikis didėja. Gamtos ir žmogaus sukeltos katastrofos Europoje, Amerikoje, Azijoje ir Afrikoje ir išaugęs saugumo poreikis dar labiau patvirtina, kad reikia tobulesnių stebėjimo sistemų. Jau yra nustatyti tiek pasauliniai, tiek vietiniai poreikiai.

GMES bus reikšminga tenkinant ES civilinės saugos poreikius[4]. Be to, ji leis kurti papildomus Europos saugumo ir gynybos politikos (ESGP) pajėgumus. Siekiant geriau panaudoti turimus

---

1 Tarybos nutarimas 2001/C 350/02 (2001 11 13).

2 Pasaulinės aplinkos ir saugumo stebėjimo sistemos (GMES): GMES įdiegimas iki 2008 m. – 2004 m.– 2008 m. veiksmų planas: KOM(2004) 65 galutinis.

3 B5-0045/2004 Europos Parlamento nutarimas dėl Europos kosmoso politikos įgyvendinimo veiksmų plano.

4 Kosmoso ir saugumo ekspertų komisijos ataskaita (2005 m. kovas).

išteklius, reikėtų išnaudoti visas civilių ir kariškių sąveikos galimybes, visapusiškai ją papildant ES palydovų centro (ESPC), kuris jau veikia šioje srityje, veikla.

GMES bus didelė paspirtis stebint ir vertinant aplinką ir padės įgyvendinti Aplinkos informacijos mainų sistemą, kuriamą Komisijos ir valstybių narių. Ji pagerins aplinkos informacijos kokybę, kartu padarys ją lengviau prieinamą ir leis paprastinti bei racionalizuoti aplinkos ataskaitų teikimą.

Taigi GMES yra naudinga vietos, regionų ir visuotiniu mastu ir tampa nepakeičiama priemone, padedančia Europai pirmauti praktiškai taikant Žemės stebėjimą klimato ir aplinkos stebėsenai vykdyti ir civiliniam saugumui užtikrinti.

ES galės naudotis GMES dalyvaudama tarptautinėje veikloje, vykdomoje pagal 2005 m. liepos mėn. G8 rekomendaciją gerinti pasaulinę klimato stebėjimo sistemą. Ji prisidės prie ES strategijos Afrikai[5] įgyvendinimo kuriant observatoriją Afrikoje ir vykdant Afrikos aplinkos stebėsenos tvariam vystymuisi iniciatyvą (AMESD). GMES buvo akcentuojama ES dialogo su JAV, Rusija, Kinija ir Indija metu[6]. JAV neseniai paskelbė savo integruotos Žemės stebėjimo sistemos strateginį planą. Tą patį netrukus ketina padaryti Rusija ir Japonija.

GMES bus pagrindinis Europos įnašas į dešimtmetį GEOSS įgyvendinimo planą. Naudojant GMES bus gaunami duomenys ir kuriamos paslaugos, susiję ir su aplinka, ir su saugumu. ES dalyvaujant GEOSS bus sudarytos sąlygos su aplinkos stebėjimu susijusių duomenų mainams su tarptautiniais partneriais ir bus skatinama daugiau naudotis Žemės stebėjimu bei kurti pasaulinių stebėjimo sistemų sistemą.

Kadangi GMES yra ES iniciatyva, ji bus pagrindinis įvairių partnerysčių akcentas. Jos turi būti apibrėžiamos ES lygiu, t. y., turi būti nustatomas agentūrų, valstybių narių, pridėtinę vertę sukuriančių paslaugų pramonės (įskaitant MVĮ), vartotojų bendruomenių ir kt. vaidmuo.

Palengvindama novatoriškų pridėtinės vertės paslaugų kūrimą GMES skatins ekonomikos augimą. Komisijos Augimo iniciatyvoje[7] ji buvo išrinkta kaip vienas projektų, kurie bus netrukus pradėti. GMES turėtų skatinti įvairesnių paslaugų atsiradimą pramonės sektoriuje ir novatoriškų stebėjimo, ryšių ir informacijos technologijų kūrimą, kurių reikės dinamiškai ir progresuojančiai GMES sistemai, o tai sudarys sąlygas daugiau naudotis informacijos šaltiniais privačiajame sektoriuje. Europos pramonės bazė bus svarbus turtas norint Europos pajėgumus išlaikyti autonominius ir priimti politiškai nepriklausomus sprendimus.

---

5 „ES strategija Afrikai“ KOM(2005) 489 galutinis (2005 10 12).

6 ES ir JAV vadovų susitikime (kurio metu paskelbta bendra ES ir JAV deklaracija „Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų iniciatyva didinti transatlantinę ekonominę integraciją ir augimą“) buvo nuspręsta „skatinti bendradarbiavimą naudojant civilines kosmoso technologijas tvariam vystymuisi, mokslui, tyrinėjimams ir žinių visuomenei gilinti“. 2005 m. gegužę vykusio ES ir Rusijos vadovų susitikimo metu buvo priimti planai dėl keturių bendrų erdvių sukūrimo. Plane dėl bendros ekonominės erdvės ES ir Rusija sutaria „sukurti tinkamą aplinką veiksmingam bendradarbiavimui dėl GMES programos“. 2005 m. rugsėjį įvykusiame Kinijos ir ES vadovų susitikime abi šalys sutarė „stiprinti ES ir Kinijos bendradarbiavimą kosmoso srityje, ypač bendrą veiklą Žemės stebėjimo ir Žemės mokslų srityje [...]“.

7 „Europos augimo iniciatyva: Investavimas į tinklus ir žinias siekiant skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą: galutinė ataskaita Europos Vadovų Tarybai KOM(2003) 690 galutinis (2003 11 21).

2. GMES NAUDOJIMAS ES REIKMĖMS

GMES gerokai pagerins sąlygas naudoti geokosminę informaciją įvairioms ES politikos kryptims remti, ypač:

– Europos aplinkos įsipareigojimams ES teritorijoje ir pasaulio mastu prisidedant prie Bendrijos aplinkosaugos politikos[8], nacionalinių taisyklių ir tarptautinių konvencijų kūrimo, įgyvendinimo ir tikrinimo;

– kitoms ES politikos kryptims, tokioms kaip žemės ūkis, regionų plėtra, žuvininkystė, transportas, išorės santykiai, pagalba vystymuisi ir humanitarinė pagalba;

– bendrai užsienio ir saugumo politikai, įskaitant Europos saugumo ir gynybos politiką;

– kitoms politikos kryptims, svarbioms Europos piliečių saugumui, Bendrijos ir valstybių narių lygiu[9], ypač teisingumo, vidaus reikalų ir muitų, įskaitant išorės sienų stebėjimą ir valdymą[10].

Europos Komisijos tarnybos kasmet išleidžia dešimtis milijonų eurų naudodamos goekosminius duomenis įvairiose politikos srityse; panašiai ir ES palydovų centras įsigyja Žemės stebėjimo duomenų, kad iš jų išgautų informacijos BUSP reikmėms, įskaitant ESGP[11]. Atsižvelgiant į dabartinę ir prognozuojamą politikos raidą, artimoje ateityje šios išlaidos neišvengiamai augs.

Keletas konkrečių pavyzdžių:

– žemės ūkyje: žemės ploto tikrinimas ir žemės ūkio priemonės;

– žuvininkystėje: laivų stebėjimo ir jų buvimo vietos nustatymo sistemos;

– išorės santykių srityje: vaizdų įsigijimas pagal įvairias Bendrijos priemones (pvz., greitojo reagavimo mechanizmą);

– aplinkosaugoje: žemės naudojimas ir žemės naudojimo pokyčiai, gamtos nelaimės (pvz., miškų gaisrai, potvyniai, veiksmai cunamio atveju) ir visuotinės klimato kaitos stebėsena;

– vystymosi politikoje: vandens, augmenijos ir maisto saugos stebėjimas;

---

8 Šeštoji aplinkosaugos veiksmų programa (2004 m. – 2010 m.), skirta klimato kaitos, gamtos ir biologinės įvairovės, aplinkosaugos ir sveikatos, gamtos išteklių ir atliekų problemoms spręsti.

9 „Saugi Europa geresniame pasaulyje – Europos saugumo strategija“, Javieras Solana 2003 12 12

10 Įskaitant Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie ES valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros darbą

11 Žr. 2001 m. liepos 20 d. Tarybos bendrųjų veiksmų aktą dėl Europos Sąjungos Palydovų centro įsteigimo, 2 straipsnio 1 punktą: (2001/555/BUSP) Centras remia Sąjungos sprendimų priėmimą BUSP, ypač ESGP, kontekste, pagal 3 ir 4 straipsnius teikdamas medžiagą, gaunamą analizuojant palydovinius vaizdus ir papildomus duomenis, įskaitant atitinkamus aerovaizdus.

– mokslinių tyrimų srityje: aplinkos moksliniai tyrimai.

3. ĮGYVENDINIMAS

3.1. Pagrindinis dėmesys naudotojams

Dabartiniame vystymosi etape siekiama sukurti tvirtą GMES informacijos paslaugų bazę naudotojams. Tai reiškia, kad nustatomi ir atnaujinami poreikiai ir kad teikiamos paslaugos bus patikimos ir veiksmingos.

GMES informacijos paslaugų naudotojai dalyvauja kuriant, įgyvendinant ir stebint aplinkos ir saugumo politiką visais lygiais – tiek pasaulio mastu, tiek ir vietos lygiu. Europos Komisija yra vienas pagrindinių naudotojų. Jos poreikiai yra nustatomi ir paklausa laipsniškai didinama.

Naudotojams reikia garantijų, kad paslaugos bus teikiamos ilgai. Todėl reikia imtis veiksmų kosmose esančiais, *in situ* ir duomenų valdymo infrastruktūros prieigai užtikrinti.

Paslaugų kokybei, aktualumui ir veiksmingumui tikrinti turi būti kuriamos vertinimo sistemos. Kiekvienos paslaugos diegimą sąlygos reikšmingų įvykių grandinė. Atitinkamuose planuose bus numatomos atskiros diegimo ir eksploatavimo išlaidos.

3.2. Laipsniškas bandomųjų paslaugų teikimas

GMES sistema pagal savo pobūdį yra sudėtinga: kosmose skriejančiais ir *in situ* (ore, vandenyje ir ant žemės esančiais) Žemės stebėjimo pajėgumais gavus duomenis, reikia juos integruoti į vartotojams teikiamas taikomąsias paslaugas.

Svarbu, kad ateityje darbas nebebūtų vykdomas pagal projektus. Pajėgumus reikia kurti laipsniškai, vadovaujantis aiškiai nustatytais prioritetais ir, kur galima, naudojantis esamais elementais.

Laipsniškai diegiant paslaugas bus atsižvelgiama į:

- jų užbaigtumą;
- kiek naudotojų bendruomenės yra pajėgios jas įsisavinti (jų aktualumas politikos formavimui ir įgyvendinimui); ir
- paklausos ir pasiūlos ilgalaikiškumą.

Bandomosios paslaugos ir reikiamos infrastruktūros bus finansuojamos sutelkiant Bendrijos, valstybių narių ir regionų lėšas. Šių paslaugų diegimo greitis priklausys nuo to, kaip veiksmingai bus randami ir telkiami šie finansavimo ištekliai.

Dar lieka pagerinti įsigijimo sistemų tarpusavio sąveiką, derinti ir standartizuoti duomenų struktūras ir sąsajas; įveikti politines kliūtis duomenų mainams; kurti kokybės užtikrinimo priemones; gebėti sutelkti iš įvairių šaltinių ir lygių gaunamus duomenis ir teikti novatoriškas, į naudotoją orientuotas, nebrangias ir ilgalaikes paslaugas. Visa tai turėtų tapti vienos bendros ir nuoseklios programos dalis, kartu išnaudojant decentralizuotos valdymo ir investicijų privalumus.

Reikia atrinkti, ką galima padaryti jau artimiausioje ateityje ir apibrėžti šių galimybių apimtį. Norint pasiekti tikslą, kad iki 2008 m. paslaugos jau būtų teikiamos, jos turi būti kuriamos paspartintai.

3.3. Paslaugos, kurios galėtų būti diegiamos paspartintai

Iš pradžių, Komisijos vertinimu, trys paspartintos paslaugos tikriausiai atitiks šiuos kriterijus ir bus pradėtas jų bandomojo diegimo etapas. Ji yra sukūrusi jų patvirtinimo ir tikslios taikymo apimties bei savybių nustatymo procesą. Šį procesą sudaro teminiai seminarai (kurie bus rengiami 2005 m. spalio – lapkričio mėn.), skirti atitinkamų naudotojų bendruomenių dalyvavimui aktyvinti ir įsipareigojimui stiprinti. ES ir EKA valstybėms narėms GMES Patariamojoje taryboje buvo pasiūlytos šios trys paslaugos: reagavimo į ekstremalias situacijas, sausumos stebėjimo ir jūrinės paslaugos. Jos apibūdinamos A priede.

Bendras tikslas išlieka kurti įvairesnes GMES paslaugas, kurios atitinka naudotojų reikalavimus ir dėl kurių ekonominės ir socialinės naudos pasiteisina investicijos. Pagalba kitų tokių paslaugų įgyvendinimui bus parengta per 2005–2006 m. Tolesnės bandomosios paslaugos bus laipsniškai diegiamos taikant tą patį tikrinimo procesą kaip pagreitintoms paslaugoms (žr. B priedą) ir siekiant kurti didesnę paslaugų įvairovę, kaip nurodyta C priede. Tarp jų bus tokių paslaugų kaip, pavyzdžiui, atmosferos stebėjimas, išorės sienų stebėjimas ir krizių prevencija, kuri, kai kurių valstybių narių teigimu, joms yra labai svarbi.

Siekiama laipsniškai kurti ir tikrinti daug bandomajame etape teikiamų paslaugų, kurios būtų paremtos atrinktais MTTP projektais, kuriais papildoma ir stiprinama esama veikla. Analogiškai Komisija užtikrina, kad pagal PP6 vykdomi GMES projektai remia galimų paslaugų įgyvendinimą. Likusios PP6 lėšos, kurios dar bus asignuotos, bus kiek įmanoma skiriamos paspartintoms paslaugoms, įskaitant sudedamųjų jų komponentų – *in situ*, kosmoso ir duomenų valdymo – integraciją, ir GMES kosmoso komponento tolesniam kūrimui. Paspartintų paslaugų bandomajame etape turėtų būti pasirengta jau 2008 m. teikti paslaugas.

Sėkmingam GMES paslaugų komponento veikimui yra būtina sukurti Europos kosminių duomenų infrastruktūrą, kaip numatyta INSPIRE direktyvos pasiūlyme. Todėl bandomieji projektai taip pat turėtų būti INSPIRE projektai, integruojami į INSPIRE įgyvendinimo programą. Reikės sukurti duomenų politiką, kuri paslaugų teikėjams ir naudotojams palengvintų duomenis įsigyti ir jais naudotis.

3.4. Finansavimo strategija

Per pastaruosius 5 metus Europos lygiu buvo išleista apie 230 mln. EUR su GMES susijusioms demonstravimo paslaugoms: apie 100 mln. EUR ES išleidžia pagal PP6 programą (2003–2006 m.), EKA per 5 metus investuoja 130 mln. EUR į kosmoso, žemės ir paslaugų segmentus.

Nors ilgainiui paslaugas turėtų finansuoti naudotojai, pradžioje reikės investuoti į būtiną infrastruktūrą ir technologijas, kad galėtų būti diegiamos bandomosios paslaugos.

Komisija rengia specialią PP7 programą. MTTP veikla pagal Bendrijos mokslinių tyrimų pragrindų programą, ypač aplinkos srityje, labai priklauso nuo galimybės gauti Žemės stebėjimo duomenis. Kadangi GMES yra antrasis pagal svarbą ES kosmoso politikos

elementas, numatoma, kad GMES bus skiriama didesnė Septintosios mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo veiklos pagrindų programos[12] (PP7) kosmoso sričiai skirtų lėšų. Iš šio asignavimo numatoma finansuoti didelę dalį kosmoso komponentui skirto biudžeto, kuriam, EKA apskaičiavimu, 2006–2013 m. laikotarpiui reikėtų 2,3 mlrd. EUR investicijų[13]. Valstybės narės, ES ir EKA jau planuoja šias investicijas papildyti EKA programa ir tam tikrais atvejais kitomis programomis, skirtomis nacionalinėms palydovų sistemoms kurti.

Mokslinių tyrimų projektai, finansuojami pagal PP7 teminį prioritetą „Aplinka“, ir toliau bus naudojami nustatant, kurios GMES paslaugos bus teikiamos ateityje. Jų metu bus gaunami duomenys ir kuriami modeliai, kurie padės įgyvendinti devynias visuomenei naudingas GEOSS sritis. Iš „Informacinės visuomenės technologijų“ teminio prioriteto asignavimo bus skiriama lėšų GMES duomenų ir informacijos vadybos elementui, INSPIRE įgyvendinimui, taigi ir GEOSS.

Sudėtingiau sukurti bendrą strategiją *in situ* ir duomenų valdymo komponentams, nes yra daug skirtumų ir pareigos yra išbarstytos po daugelį įvairių agentūrų valstybėse narėse. Todėl reikės geriau suderinti finansinius išteklius ir rasti naujų ten, kur reikia užpildyti infrastruktūros spragas.

Dėl *in situ* ir kosmoso komponentų bus tiriamos galimybės naudoti ne MTTP skirtas Bendrijos priemones.

Kol kas, kad GMES pradėtų veikti, reikia, kad tiekimo srityje bendradarbiautų viešosios institucijos ir būtų skiriamos lėšos iš mokslinių tyrimų biudžeto. Tai liks svarbu ir ateityje, tačiau vėliau, kai paslaugos bus neatsiejamos nuo viešosios politikos kūrimo ir įgyvendinimo, jas turėtų remti atitinkamos jomis besinaudojančios institucijos. Taikant mechanizmus išlaidoms padengti, GMES gali pritraukti tam tikrų sričių privačiojo sektoriaus klientų. Todėl, atėjus laikui, galėtų formuotis viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės.

Visa tai bus pasiekta tik jei Europa pasinaudos savo stiprybe geriau koordinuodama ir sutelkdama visus turimus išteklius.

3.5. Esamų pajėgumų tobulinimas

GMES bus kuo labiau naudojami visi esami valstybių narių ir Europos pajėgumai. Būtina sudaryti jų planą, į kurį būtų įtraukiamos esamos ir numatomos infrastruktūros, galinčios padėti patenkinti reikalavimus, ir užtikrinti šių infrastruktūrų tarpusavio sąveiką. Reikia nustatyti likusias pajėgumų spragas ir jas, kartu su keistinais esamais pajėgumais, aptarti su ES ir jos agentūromis, EKA, EUMETSAT ir šių organizacijų valstybėmis narėmis. Reikia užtikrinti, kad Europoje būtų kuo labiau išnaudojamos esamų ir numatytų eksploatuoti palydovų, *in situ* tinklų ir kosmoso duomenų infrastruktūrų teikiamos galimybės. Reikia daugiau išteklių ir geriau juos koordinuoti, įskaitant įvairios paskirties įrenginius.

Siekiant užtikrinti, kad pajėgumai būtų autonominiai, kaip buvo rekomenduojama Geteborgo vadovų susitikime, Europa turėtų vis labiau pasikliauti nuosavais pajėgumais. Todėl reikėtų apibrėžti tarpinę ir ilgalaikę strategiją, atsižvelgiant į tai, kad Europa ir jos tarptautiniai partneriai tampa vis labiau priklausomi vieni nuo kitų.

---

12 KOM(2005) 119 galutinis, 2005 4 6.

13 EKA generalinio direktoriaus programos pasiūlymas EKA valstybėms narėms

Vis dėlto pripažįstama, kad norint, jog duomenų tiekimas nenutrūktų ateinančius 10–15 metų, skubiai reikia imtis priemonių GMES kosmoso komponentui plėtoti. Didesnė dalis GMES tipo paslaugų šiuo metu priklauso nuo stebėjimo palydovais, kurie jau viršijo arba per kelerius metus viršys nominalią gyvavimo trukmę.

Kad būtų patenkinti labiausiai neatidėliotini palydovinio stebėjimo reikalavimai, EKA generalinis direktorius EKA valstybėms narėms pasiūlė sudaryti pradinį biudžetą pirmiesiems būsimos GMES kosmoso infrastruktūros (įskaitant su ja susijusį antžeminį segmentą) kūrimo etapams finansuoti. Komisija pritaria šiam pasiūlymui, kuriame atsižvelgiama į jos planus dėl pirminių paslaugų ir ypač į dėl trijų paspartintų paslaugų. 2006–2007 m. ji įvertins savo įnašą į GMES kosmoso komponentą, atsižvelgdama į:

- naudotojų reikalavimų nustatymą;
- pirminių paslaugų, ypač paspartintų, nustatymą; ir
- PP7 programos pasiūlymo patvirtinimą ir biudžetą.

Šiuo metu vyksta *in situ* ir kosmoso duomenų infrastruktūrų spragų ir našumo įvertinimas. 2006–2007 m. laikotarpiu šio įvertinimo rezultatai padės geriau nustatyti, koks turėtų būti Bendrijos įnašas ateityje.

3.6. Poveikio vertinimas

Šiame komunikate išdėstoma GMES iniciatyvos valdymo strategija ir artimiausi pokyčiai. Vadovaujantis bendra Komisijos politika, prieš skiriant dideles sumas bandomosioms paslaugoms teikti, GMES reikės pagrįsti remiantis autoritetingu poveikio vertinimu. Atsižvelgiant į numatomus ES ir EKA valstybių narių su tuo susijusius įsipareigojimus, tai turėtų būti labiau taikytina GMES negu su PP7 susijusiam poveikio įvertinimui. Bendri socialiniai ir ekonominiai argumentai, kodėl reikia GMES, buvo nurodyti pirmame nepriklausomų konsultantų tyrimo etape. Valstybės narės subūrė ekspertų komandą tyrimo metodikai vertinti tyrimo metu.

Tyrime nurodoma daugybė GMES įgyvendinimo privalumų. Daugelis šių reikšmingų privalumų dažniausiai yra *kiekybiškai neišmatuojami*. Vis dėlto ataskaitoje taip pat nurodoma daug *kiekybiškai išmatuojamų* privalumų 2005–2030 m. laikotarpiu. Komisijos tarnybos parengė preliminarų poveikio įvertinimą. Jis bus baigtas ir skelbiamas po to, kai per kelis artimiausius mėnesius bus pateikta galutinė socialinio ir ekonominio tyrimo ataskaita.

Antrasis tyrimo etapas turėtų būti baigtas 2005 m. lapkritį. Juo bus siekiama, remiantis išsamiais argumentais ir tolesnėmis konsultacijomis su suinteresuotomis šalimis, toliau pagrįsti bendrus privalumus. Jo metu taip pat bus nustatoma, kuriose geografinėse vietovėse ir ekonomikos sektoriuose tikimasi sukurti šiuos privalumus ir siekiama diferencijuoti trumpalaikius bei ilgalaikius privalumus. Tuo metu bus baigtas ir paskelbtas poveikio įvertinimas.

3.7. Valdymas

Siekiant, kad GMES būtų įgyvendinta sėkmingai, būtina tinkamai paskirstyti darbus ir nustatyti organizacines pakopas.

3.7.1. Užduotys ir pareigos

Reikia aiškiai apibrėžti ES institucijų, EKA ir jų valstybių narių užduotis ir pareigas ir pasiekti, kad jų veikla papildytų viena kitos veiklą.

ES įsipareigoja:

- nustatyti prioritetus ir reikalavimus;
- telkti politinę valią ir naudotojų poreikius; ir
- užtikrinti paslaugų prieinamumą ir tęstinumą.

EKA įsipareigoja:

- remti ir apibrėžti kosmoso komponento technines specifikacijas;
- įgyvendinti kosmoso komponentą, koordinuodama šią veiklą su visos Europos kompetencijos centrais; ir
- patarti ES dėl kosmoso komponento reikalavimų ateityje.

Valstybės narės gali:

- gerinti atitinkamų duomenų rinkimo ir valdymo koordinavimą tarpusavyje ir telkti paklausą valstybėse narėse;
- prisidėti prie būtinų kosmoso duomenų infrastruktūrų ir *in situ* komponentų įgyvendinimo;
- remti kosmoso komponento įgyvendinimą.

Taigi EKA vadovaus kuriant tas kosmoso infrastruktūras, kurioms taikoma parama pagal PP7, vadovaudamasi šios programos taisyklėmis ir integruodama tokią veiklą į savo veiklą šioje srityje. Komisija tiesiogiai arba pavesdama šią užduotį kitoms tarnyboms vadovaus kuriant GMES paslaugas, kurioms taikoma parama pagal PP7. Todėl bus galima optimaliai integruoti *in situ* stebėjimo duomenis. Pabaigus šiuo metu vykdomus EKA GMES paslaugų elementų projektus, bus EB atsakinga už tolesnę šių paslaugų plėtrą ir konsolidavimą kaip neatskiriamą jos bendros programos pagal PP7 dalį.

Palydovų ir *in situ* sistemų eksploatavimas turės būti vertinamas kiekvienu atskiru atveju, atsižvelgiant į tai, kam jie priklauso. Tai turėtų padėti ekonominiu požiūriu veiksmingai kuo daugiau naudotis turima tarpvalstybinių organizacijų, valstybių narių ir pramonės patirtimi.

Vadovaujantis vieninga Europos strategija, reikės nustatyti veiksmingiausius derybų dėl Žemės stebėjimo duomenų, reikalingų GMES paslaugoms bandomajame etape ir kai jos bus realiai teikiamos, būdus.

3.7.2. Struktūros

GMES valdymo struktūra turi būti formuojama atsižvelgiant į laipsnišką naujai teikiamų paslaugų ir naudotojų reikalavimų raidą. Ji turėtų būti pragmatiška, lanksti ir sudaryta iš modulių. Todėl valdymo struktūra turi būti pakankamai atvira, kad kiekviename etape galėtų būti vystoma.

Norint, kad GMES būtų sėkmingai įgyvendinta, reikia, kad šioje veikloje aktyviai dalyvautų pramonė, ypač MVĮ ir paslaugų teikėjai. Pramonės įmonės gali laisvai pasirinkti dalyvauti tokiame bendros Europos svarbos projekte. Bus atlikta su tuo susijusi galimybių studija ir (arba) poveikio įvertinimas.

Nustatant šią GMES organizacinę struktūrą bus atsižvelgiama į patirtį, įgytą įgyvendinant Galileo programą.

a) Artimoje perspektyvoje

Bus laipsniškai telkiama esama paklausa ES lygiu. Siekdama sustiprinti GMES valdymą, Komisija nustatys savo viduje veikiančią GMES organizacinę struktūrą. Komisija taip pat sustiprins GMES ir su ja susijusiomis sritimis besidominčių patariamųjų institucijų ryšius.

Naujos GMES paslaugų struktūros užduotys būtų:

- nustatyti su GMES susijusios Komisijos veiklos koordinavimo ir naudotojų poreikių telkimo GMES strategiją;
- kurti GMES bandomąsias paslaugas, pradedant nuo paspartintų paslaugų;
- remti vykdomų ir būsimų mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros valdymą.

Ši struktūra galėtų būti GMES valdymo įstaigos užuomazgos branduolys ir laipsniškai galėtų dirbti ir kitoms ES institucijoms bei agentūroms.

b) Vidutinėje perspektyvoje nuo 2007 m.

Pradėjus įgyvendinti PP7, jau bus sukurtos ir teikiamos bandomosios paslaugos. Bus toliau telkiami naudotojų reikalavimai, tvirtinamos GMES paslaugos, toliau kuriamos atitinkamos infrastruktūros, baigiamos derybos, kad būtų užtikrinta ilgalaikė prieiga prie duomenų ir geresnė jų sąveika.

Šiame etape, jei vis dar bus taikoma Komisijos organizacinė struktūra, greičiausiai ji bus papildoma daugiau darbuotojų, deleguojamų iš ES ir EKA valstybių narių nacionalinių, regioninių ar vietos valdžios institucijų, atsižvelgiant į pažangą, padarytą teikiant paslaugas. Tai galėtų būti ženklas, kad reikia pereiti prie naujos struktūros, galbūt prie struktūros, labiau tinkamos ilgalaikiam darbui. Komisija jau nurodė[14], kad GMES jungtinės technologijos iniciatyva (JTI) galėtų būti galimybė, svarstytina lyginant su kitomis, sutelkti išteklius ir kritinę masę. Tokiu būdu į programą būtų galima įtraukti atitinkamas naudotojų organizacijas. Tai reikštų, kad galutinis naudotojas nori dalyvauti procese ir investuoti savo pinigus.

---

[14] Europos kosmoso politika – preliminarūs elementai KOM(2005) 208 galutinis, 2005 5 23.

Tačiau pačią tinkamiausią valdymo struktūrą reikės išsamiai įvertinti. Komisija siūlo tai daryti kartu su valstybėmis narėmis, įsteigiant specialiai tam skirtą GMES Patariamosios tarybos pogrupį. Jis galės naudotis konsultantų tyrimo, atlikto pagal PP7[15], išvadomis galimų valdymo modelių poveikiui nustatyti.

c) Ilgalaikėje perspektyvoje – visiškas funkcionavimas

Šiame etape daug paslaugų jau bus sėkmingai išbandytos bandomuoju etapu. Turi būti garantuojama, kad kiekviena iš jų atitinka nustatytą kokybę ir kad produktai yra prieinami. Labiausiai tikėtina, kad paslaugos nuolat bus teikiamos sudarant viešųjų pirkimų sutartis, kurias inicijuos naudotojai, galbūt per centralizuotą valdymo instituciją.

4. GMES IR JOS PREKĖS ŽENKLO PROPAGAVIMAS

Būtina į GMES atkreipti naudotojų ir apskritai visuomenės dėmesį. Galileo programa yra lengvai atpažįstama žiniasklaidoje. Reikės ilgalaikių pastangų, norint pasiekti, kad GMES būtų panašiai žinoma.

Reikia sukurti atitinkamą prekės pavadinimą ir nustatyti aiškias su juo sietinas vertybes. Vykdant nuolatinę visuomenės informavimo programą reikės gerokai suaktyvinti suinteresuotų šalių dalyvavimą. Viena iš šios veiklos dalių – pasiekti, kad visuomenė atpažintų prekės pavadinimą, pavyzdžiui, galima būtų surengti mokyklų konkursą programos pavadinimui sugalvoti.

2007 m. Komisija numato rengti GMES vadovų susitikimą. Šiame susitikime galėtų dalyvauti pagrindinės viešosios ir privačiosios suinteresuotos šalys, o susitikimo tikslas būtų pabrėžti pažangą, keistis patirtimi ir numatyti, ką dar reikia nuveikti kuriant integruotą pasaulinę Žemės stebėjimo sistemą.

---

15 „GOSIS ataskaita (D3) apie galimus GMES organizacinius modelius“ Specialūs paramos veiksmai pagal FP6